

بسم الله الرحمن الرحيم

دستاوردهای سازمان دانش بومی و فرهنگ
شفاهی باختر ایران

(تولدی جاودانه از ترانه‌ها و
سروده‌های محلی کردی کرمانشاهی)

کتاب شور شیرین

به کوشش : خسرو پرهام

معرفی کتاب در: سایت ژیان‌گه زاگروس

<https://zagrosecology.com/>

بهار: 1400 خورشیدی

کتاب شورشیرین دربرگیرنده‌ی 1074 بیت شعر منظوم با گویش‌های کردی استان کرمانشاهان است هر بیت سراینده‌ی جدا و معنی مستقل دارد. اشعار در قالب تک‌بیتی ده هجائی سروده شده‌اند و سراینندگان آن‌ها نامعلوم هستند، لیکن هرکدام در طول قرن‌ها در فرهنگ مردم و فولکلور جای گرفته و به شکل سینه‌به‌سینه از نسلی به نسل دیگر منتقل شده‌اند. علت محفوظ ماندن آن‌ها، پیوند با زندگی مردم عادی؛ شادی‌ها، غم‌ها، عشق‌ها و رنج‌های آنان است. این اشعار با آواهای باستانی در عروسی و عزا به شکل گورانی، هوره، سیاه‌چمانه، مور و چمری ... از سینه‌های پرسوز نغمه‌خوانان برآمده و در هماهنگی با طبیعت و زندگی اجتماعی مردم، طنین آهنگ آن‌ها که گاهی همراه با نوای نی یا ساز و دهل بوده است، تسلی بخش جان‌های خسته از زندگی پردرد و رنج بوده است.

پیشینه‌ی بعضی از این اشعار به قرن‌های پیش از اسلام برمی‌گردد و شعر ده‌هجائی کردی پرکاربردترین نوع شعر کردی است که با زبان، گویش و ساختار آوایی واژگان کردی تناسب کامل داشته است استاد محمدتقی بهار در گفتار نخست کتاب «سبک‌شناسی» در این مورد چنین نوشته است: «قسمتی از اوستا عبارت بوده است از قصائدی (سرودهایی) به شعر هجائی در ستایش اورمزد و سایر خدایان آریائی (امشاسپندان) ...» و این اشعار از جنبه‌های مختلف فرهنگ مردم، جامعه‌شناسی، زبان‌شناسی، قوم‌شناسی، تاریخ، آداب و رسوم و ... داده‌هایی ارزشمند هستند که می‌توانند مورد بررسی دانشجویان، پژوهش‌گران و دانشمندان قرار گیرند. گردآوری فرهنگ شفاهی مردم، از جمله شعر، آن‌هم به شکل تکبیت، کاری طاقت‌فرسا، زمان‌بر و فرساینده است که مستلزم پشتکار، صرف وقت و هزینه‌ی فراوان است. لیکن ارزش کار در این است که این سرمایه‌های فرهنگی از نابودی نجات می‌یابند.

پس از کوشش‌های اندک بعضی از مستشرقین، برای اولین بار دکتر «محمد مکری» اقدام به گردآوری اشعار عامیانه‌ی کردی کرد و نتیجه‌ی تحقیقات میدانی خود را در سال 1329 به شکل علمی در یک کتاب با نام «گورانی» منتشر کرد.

کتاب شورشیرین (تولدی جاودانه از ترانه‌ها و سروده‌های محلی کردی کرمانشاهی) در پائیز سال 1395 توسط انتشارات دینور کرمانشاه و به عنوان نوزدهمین و بیستمین دستاورد «سازمان دانش بومی و فرهنگ شفاهی ایران باختری» به چاپ رسید. اشعار شماره‌گذاری شده و معنی هر شعر به فارسی در زیر آن نوشته شده است. ویژگی مهم این کتاب این است که با الفبا و رسم‌الخط فارسی نوشته شده و همه‌ی ایرانیان که خواندن و نوشتن فارسی را یاد گرفته باشند، می‌توانند متن کردی اشعار را به راحتی بخوانند. ویژگی دیگر کتاب این است که هرکسی در هر زمان می‌تواند هرکدام از صفحات کتاب را باز کرده و یک بیت یا بیشتر، در حد حوصله خود، از آن را مطالعه و در صورت علاقه حفظ نموده و کتاب را کنار بگذارد و در لحظات تنهایی با خود زمزمه کند. این ویژگی شعر تکبیتی کردی باعث شده است که بسیاری از این بیت‌ها مونس لحظات تنهایی مادران در کنج بیغوله‌ها و کلبه‌ها باشد یا در مجالس شبنشینی، در گذشته در شهرها و روستاهای کرمانشاهان از آن به عنوان فال یا «چل سرو» هم استفاده شود یا به شکل ضرب‌المثل در مناسبت‌های مختلف به کار رود.

قطع کتاب وزیری است. علاوه بر متن کتاب، پنج نفر از اساتید فن؛ «پروفیسور میرجلال‌الدین کزازی»، «پروفیسور محمدرضا همزه‌ای»، «عبدالمجید طیبی»، «عبدالله صمدی» و «اردشیر کشاورز» پیرامون فرهنگ و زبان و شعر کردی هرکدام مقاله‌ای ارائه داده‌اند و گردآورنده هم پیشگفتاری در 33 صفحه بر مقالات افزوده است. همچنین فهرست ابیات، فهرست واژگان و فهرست افعال پس از متن کتاب برای راهنمایی پژوهشگران آورده شده است.

کتاب در دو قالب جداگانه عرضه شده است. عمومی؛ 327 صفحه، برای استفاده‌ی همگان و کامل؛ 676

صفحه، برای استفاده‌ی پژوهش‌گران. متن کتاب و مقالات و فهرست‌ها در هردو مانند هم است، لیکن در کتاب کامل، 61 صفحه پاورقی در مورد اشعار به متن افزوده شده است. واژه‌نامه در کتاب عمومی 50 صفحه و در کتاب کامل 291 صفحه است. فهرست پی‌نوشت‌ها، فهرست عمومی و فهرست منابع، دیگر افزودنی‌ها به کتاب کامل هستند.

گردآورنده‌ی کتاب، «خسرو پرهام»، کتابدار، کتابفروش، صاحب انتشارات دینور، روزنامه‌نگار و پژوهش‌گر فرهنگ و تاریخ اجتماعی معاصر مردم کرمانشاه است که علاوه بر این که عمری را صرف گردآوری اشعار نموده، در حال آماده‌سازی «دیوان شعر شامی کرمانشاهی» هم هست و انتشارات تحت مسئولیت ایشان، کتاب‌هایی دیگر نیز مانند «مثل و اصطلاح کردی» از «غلامرضا بدری» و «سبزه میدان» از «حجت‌اله مولائی‌فر» را نیز منتشر کرده است.

علاقمندان می‌توانند کتاب «شورشیرین» را از انتشارات دینور یا کتابفروشی پرهام در خیابان ویلا، محله 22 بهمن کرمانشاه یا کتابفروشی‌های دیگر تهیه کنند.